

Pesti esték

Mozgalmas hét a színházakban
Szegediek előadása a Nemzetiben
A Per a Thália Stúdiójában

Begyűjtötták a pesti színházak rakétáinak második löközetét; a tavaly bemutatott darabok idei előadásai, az első fokozat után most már egyre szaporodnak az idei premierek. A Tháliában *Bródy Tanítónőjét*, a Katona József Színházban — mint múlt vasárnap beszámoltunk róla — *Németh László Szörnyetegét* láthatta a nézőtereket zsúfolásig megtöltő, a nyári szünet után új művészi élményekre éhes közönség. A héten két új bemutatóra is sor került. A Thália parányi stúdiószínházában a több mint negyven éve elhunyt nagy cseh író, Franz Kafka világhírű regényének, *A per-nek* dramatizált változatát, a Vígyszínházban az amerikai Murray Schisgal *Szerelmem, ő!* című darabját vitték színre.

Ezenkívül a Nemzeti Színház új Hevesi Sándor téri épületében két vidéki színház tartott bemutatót. A szegedi színház — figyelemre méltó sikerrel — a *Botlár-ügyet*, a nálunk tavaly országos érdeklődést kiváltó *Bágyoni-darabot*, a vespremiek pedig *Madách Imre* Mózés című drámáját adták elő, szintén szép sikerrel.

A mozgalmas hét legfigyelemre méltóbb vállalkozása kétségkívül a Thália Stúdió produkciója, Kafka *Per-ének* előadása volt. Kafka munkásságáról az elmúlt tíz évben annyit írtak, beszéltek, vitatkoztak — nincs ilyen statisztika, de nyugodtan mondhatjuk, ebben minden más író *messze megelőzött* —, hogy a színház előadása, az első magyarországi Kafka-bemutató, érthetően különleges, a várhatóan nagy szenzációnak kijáró felfokozott érdeklődést váltotta ki. Annál inkább, mert a regényt olyan nagy művészek dramatizálták, mint Jean-Louis Barrault és André Gide.

Csak éppen: ők *nagyszínpadra* fogalmazták a *Pert*, nem a Thália Stúdiójának kicsi méretei közé. A tavaly létrehozott Stúdió, — mint első bemutatójuk, *Beckett Godot-jának* előadása után beszámoltunk róla — körülbelül akkora, mint egy kisebb iskolai tanterem, s a nézőtér és a színpad — mindössze 90 néző fér el a teremben — ezen a parányi területen helyezkedik el. A színpadot jelentő dogobót a terem közepére, átlós irányban állították fel.

A *Per* előadásának első problémái ezekkel az apró méretekkel függnek össze. Kafka — mint ismeretes — elembertelenedett világot ábrázolt, az imperializmus korának világát, s nyomasztó vízióiban, rémületes álmokhoz hasonlító látomásokban mutatta be ezt a korszakot. A *Per* hőseit, K. Józsefet — a Thália magyarországi a főszereplő nevét — egy napon le tartóztatják, anélkül, hogy valami bűnt követett volna el. Még azt sem tudja, mivel

vádolják. K. természetesen tiltakozik, az eljárás azonban tovább folyik ellene úgy, hogy a vád továbbra is teljesen ismeretlen marad előtte. Ügyének tényleges intézőivel nem sikerül találkoznia, s ezért védekezni sem tud; homályos, titokzatos, megismerhetetlen hatalmak uralkodnak felette. Végül halálra ítélik és megölik.

Kafka világának teljesértékű, intenzív atmoszférájú életrekeltségéhez nemcsak erre az önmagában is nyomasztó történetre van szükség. Nagyon lényeges szerepet játszik ebben a *környezet*, az a sajátos, iszonyúan nyomorúságos és nyomasztó környezet, amely ennek a világnak tárgyi keretét alkotja: a szennyes, mocskos irodahelyiségek, a bíróság épületeinek áttekinthetetlen labirintusa, a fojtó levegőjű, szűk szobák, lakások stb. Színpadon mindez természetesen nem ábrázolható, csak a film képes ezt visszaadni. Valami azonban színpadon is bemutatható belőle. A Thália Stúdió diszkrét nélküli előadásának azonban — a parányi méretek miatt — minden diszkrétól, *kuisszárról* le kellett mondania. Ez egyrészt megcsönkította Kafka-világát, másrészt csökkentette a hatást, az élmény erejét és intenzitását.

Gosztonyi János rendezése a színészi játék tekintetében nem teljesen tisztázott és nem világos. Néhány színész játéktípusa egészen absztrakt, tehát a színpadi figura általános vonásait és magát a pusztán mondanivalót hangsúlyozza. Másoké viszont nagyon is konkrét, s határozottan az egyedi vonásokat emeli ki. Az előbbi csoportba mindenek előtt a K. József szerepét alakító Keres Emil játéka tartozik; felfogásában a cégezőt szinte filozófiai képletként jelenik meg. A nagyon sok — talán öt, hat vagy még több — szerepet alakító Nagy Attila egyik szerepében ezt az elvont, másikkban az utóbbit, konkrét szerepfelfogást és emberábrázolást képviseli. Inke László, Szabó Gyula, Somogyvári Rudolf határozottan a konkrétebb, a színesebb emberábrázolás oldalán áll. Ezek az alakítások

külön-külön szemlélve mind igényesek, tartalmasak és színvonalasak. Csak éppen nem illenek össze; az előadás *játékstílus* nem egységes.

Szerepel az előadásban a még főiskolás Molnár Piroska is: Huld ügyvéd szolgálójának, Léninek a szerepét játssza. A fiatal főiskolás színész néhány éve még a szegedi irodalmi színpadon szavalt, mosf, élete első „komoly” színházi szerepében, meglepetésszerű játékkal aratott szép sikert. Molnár Piroska rendkívül tudatos színészi munkája mindenekelőtt azért figyelemre méltó, mert alakításában az általánost hangsúlyozó absztrakttal vonások és az egyedi kiemelők konkrét, egyedi vonások *harmonikusan egyesültek* és karakterisztikus színpadi alakot hoztak létre.

A tárgyi világ, a *kuisszá* és az egységes színészi előadási stílus hiányán kívül a harmadik fő kifogásunk, hogy az előadás *megváltoztatta a Per eredeti befejezését*. A színházi előadás nem ér véget K. József halálával. Egy furcsa utójáték, egy különös kód követi. Az előadás végén megszólal napjaink divatos slágere a *Michelle*, bejön az összes szereplő, néhányan táncolnak, s K. József, a parányi játékter közepén ülve, néhány olyan mondatot mond, amellyel *kapcsolatot teremt a színpadon látott történet és napjaink között*. Ezt a befejezést több szempontból kifogásolhatjuk. A legfőbb bajunk, hogy ez nem Kafka; ez a részlet már nem a *Per*, hanem a rá vonatkozó értelmezések *dramatizálása*. Szájbarágó és felesleges. A kapcsolatteremtést a múlt és a ma között a nézőkre kellett volna bízni.

A Thália Stúdió előadása végeredményben *egyenletlen színvonalú*. De vannak *vitathatatlan értékei*, s végül is arra kell biztatnunk ezt a nyugtalan szellemű színházat, hogy *még nagyobb igényességgel folytassa kísérleteit*.

Vannak merész vállalkozások, amelyek még kudarcukban is értékesebbek, mint a veszély nélküli, közepes produkciók.

Ökrös László

Megjelent az új Tisztáj

A Tisztáj új, most megjelent októberi számában *Kassák Lajos*, *Simor András*, *Németh Ferenc*, *Káldi János*, *Kovács Miklós*, *Nikolai Ádám*, *Tamás Menyhért*, *Kiss Dénes*, *Apor Péter* és *Kalász László* verseit olvashatjuk. A szépprózát *Dér Endre* a *Sisakfejük* című kisregényének harmadik folytatása és *Horgas Béla* önéletrajzi visszaemlékezése képviseli. A Hazai Tükör rovatban *Borvendég Béla* Az ismeretlen építéssel címmel érkezik. Itt közli a folyóirat *Mocsár Gábor Városok az Alföldön* című írásának második részét, s itt olvashatjuk *Zsótér József Községi klubházakat!* című cikkét is. A Művészet

rovatban *Koczogh Ákos* és *Kovács Gyula* a Tisztáj *Vásárhely és a képzőművészet* című vitájához szól hozzá. *Sz. Simon István*, *Nikolényi István* és *Ökrös László* a szabadtéri játékok idei előadásait értékeli. *Ákác László* a Szegedi Nemzeti Színház prózái együttesének produkcióit elemzi. A Fórum rovatban *Antalfy György* *Demokrácia és Állam* című dolgozata, valamint *Veszely József* és *Szentirmai László* írása látott napvilágot.

A folyóirat új számát gazdag *kritikai rovat* egészíti ki.

Változás a vidéki közületek hírlap-előfizetési rendjében

A vidéki közületek hírlap-előfizetési rendjét a közületek és az érdeklített postaszervek közvetlen, előnyösebb kapcsolatának kiépítése érdekében — a Posta részben módosította. A módosítás értelmében a napilapok és a nagy példányszámban megjelenő egyéb sajtótermékek 1967. évre szóló előfizetéseit a vidéki közületek már a helyi postahivataltól rendelhetik meg és ugyanott történik az előfizetési díjak kiegyenlítése is. A Posta intézkedése a központi és megyei napilapok, az Asszonyok, az Élet és Tudomány, a Figyelő, a Képes Újság, a Magyar

(Szilágyi Mózés felv.)

Reggel 5 órától délután 6-ig több mint ezer kötet könyv súlyától roskadozik a Szegedi Textilművek portáján levő könyvesasztal. Körülötte a Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat üzemi szervezői, Gulás Jánosné és Libermann László, akik jelenleg országjáró körúton vannak. Kaposvár, Pécs, Komló és Dunaujváros után alig két hete érkeztek Szegedre, ahol eddig a ruhagyárban, a cipőgyárban s a textil-művekben összesen háromezer kötet köny-

vet körülbelül 60 ezer forint értékben adtak el. Ebből a textíleszeknél rövid néhány nap alatt 1500 kötet modern és klasszikus szépirodalmi mű, képzőművészeti kiadvány talált gazdára.

Az üzemi dolgozói rendszerint műszakváltás idején jutnak el a könyvesasztalhoz, ahol bő válogatási lehetőséget kínálnak a dekoratív kiállítású könyvek. Képzőművészek: Könyvtársárlás a textilművekben.

„Jelentkeztek” a gepidák

Ásatás Kishomokon — Gyöngyök, ékszerek — A „hiű” hölgyek

Az exkavátor vezetője ijedten állította le a masinát. A homokgödörből egy emberi koponya és egy edénytörredék perdült a felszínre. Aztán még egy csont, még egy... s megint edény. Hü...! Tán csak nem Attila sírja? — ámul el az exkavátoros. Aztán gyors üzenet a vásárhelyi múzeumba: — csontok kerültek elő a kishomoki homokbányából...

Kezdte Móra

Nagy Margit muzeológusgyakornokot nem érte váratlanul a hír. Várta már a gepidák „jelentkezését”, mert hiszen „csak” ők voltak. Még egy üzenet Budapestre, s a kutatók, Bóna István, az Eötvös Loránd Tudományegyetem régészeti tanszékének docense és Kiszely István antropológus, a Magyar Tudományos Akadémia tudományos kutatójának vezetésével megkezdődött az ásatás. Kishomok nyugalma felborult. Roppant érdeklődés követte a felbukkant „atyafiakat”.

Tulajdonképpen Kishomokon, a „Csutoralaposzéli homokdomborzaton”, Kovács Jenő földjén először Móra Ferenc vezetett ásatást 1928-ban. Ezután Párducz Mihály ástott még négy sírt 1930-ban. Ma nehéz volt megtalálni a temetőt, azért is, mert Móra meghatározása — a cseresznyefa, szőlőhátarról, s az öregek beszéde: a nagy diófa mellett, meg a két jegenyénél — érvénytelen. A fáknak szőlőknek se híre, se hamva. Homokbánya van a helyén, gyorsuló termeléssel.

A kutatók megtalálták Móra feltárt sírját, árkait és pontosan tudták folytatni az ásatást. Móra 23 sírjával együtt több mint 60 sírt tártak fel.

Fejjel nyugatnak

A gepidák germán eredetű név, Skandináviából jöttek, s nálunk Attila halála után jutottak vezető szerephez 453-ban. Településük a Tisza—Körös—Maros—Erdély határáig terjedt. Nyugalmuk nem sokáig tartott, mert 568-ban a longobardok, majd az avarok kiűzték őket. — A kishomoki gepidatemető is árulkodik az avarokról. Ugyanis a szigorúan fejjel nyugatnak eltemetett gepidák mellett találtunk néhány fejjel keletnek eltemetett avar halottat is. Ennek a temetési szokásnak egyébként különböző, népeknél változó, vallási, etnikai és egyéb okai vannak — mondta Kiszely István.

— Egy antropológusnak milyen feladatot jelent ez a gepidatemető?

— El kell választani őket a gótoktól, hunoktól, longobardoktól, szarmatáktól, bizánciaktól, szlávoktól, avaroktól. „Meg kell fogni” a gepida népet, hogy ember-tanilag milyenek voltak. Hiszen eredetileg germánok, akik felvették a hunoknál szokásos koponyatorzítást. Epp így kultúrájuk is skandináv, s a bizánci kultúra keveredéséből tevődik össze.

— Aztán lehetséges még vércsoport-megállapítás, nem életkor, betegség stb. meghatározása a csontletelekből — mondta Kiszely István. Vásárhelyen láttam az ásatási leleteket. Csatok, kés, koporsószegek, pecsételt edénytörredékek. Bár a mostani ásatás jelentősége nem a mellékletek gyűjtésében,

hanem a gepidák összetételére, szokásaira, életmódjára való következtetésben van.

„Árulkodó” leletek

— Hiszen a többi gepidatemető is elég anyagot nyújt, mégis keveset tudunk a gepidák életkörülményeiről — szolt közbe Nagy Katalin muzeológus.

— Miről árulkodnak a sírleletek?

— Nélkülük fontos kor-meghatározás lehetetlen. Egy kiemelt lábszárcsontból például semmi nem deríthető ki, illetve csak az illető korra, esetleg nemre. De a leletek sok mindent elárulnak. Majdnem minden sírban megmaradt a test mellett, vagy a lábánál elhelyezett szép gepida kerámia, megmaradtak a ruházat díszítései, vasszerszámok. És kérem, „hiűk” voltak már a gepida hölgyek is, sőt a férfiak is. A sírokból találtak gyöngy, ékszert is erről árulkodik, és a fésűk. Mindenki-vel eltemettek egészen gyönyörű megmunkálású, egy-ellő, kétellő fésűket.

— Persze, sok sírt kiraboltak. A korabeli sírrablók pontosan tudták a sír helyzetét, sőt azt is, hol és mi található az elhunytan. Az arany-, ezüsttárgyak rendszerint ezért hiányoznak. A sírrablók pontos meghatározása viszont lehetetlen, hiszen vagy azonos korabeli, vagy valamivel későbbi népek is lehettek...

A sírok feltárással csak kezdetét vette a munka. A nagyobb most következik: a feldolgozás. És talán egy lépéssel most is közelebb kerülünk hozzánk a régmúlt idők lakossága, akiknek lakóhelyén ma már televíziót néznek az emberek.

Jakab Ágnes

Nagy lehetőségek 4 forintért!

Kétszobás, étkezőfülkés, összkomfortos, központi fűtéses, beköltözhető a főváros központjában (az Erkel Színházzal szemben) bebútorozva, személyautóval, vagy KORSZERŰ CSALÁDI HÁZ garázzsal vidéken, kívánság szerinti helyen, személyautóval. Kétszemélyes részvételi jegy az 1966. évi mexikói olimpiára. SZEMÉLYAUTÓK. 45 000, 15 000, 10 000 forint értékű VÁSÁRLÁSI UTALVÁNYOK, televíziót, rádiót és még több ezer értékes tárgyat nyerhet a Szerencse-sorsjátékon. Ára 4 forint. Szerencse sorsjeggyel — szerencséje lesz!

A Kiadóhivatal

IBUSZ.

különvonat

BUDAPESTRE

1966. október 16-án, a

Szállítók—SZEAC

mérkőzésre.

Részvételi díj: 39.- Ft.

Kiszállítás

Rákospalotára.

a Szállítók-nál vagy autóbuszszállítók-nál személyenként: 22 forint.

Jelentkezni lehet az IBUSZ-irodában, október 12-én délután

IBUSZ, SZEGED
XS. 998 074

4 DÉL-MAGYARORSZÁG

Vasárnap, 1966. október 2.